

První nálezy nosatčíka *Trichopterapion holosericeum* (Coleoptera: Brentidae: Apioninae) v Čechách

Matěj Čermák¹ & Petr Kresl²

¹Dolákova 551/20, CZ-181 00 Praha; e-mail: rypos@seznam.cz

²Spüle 7, CZ-340 21 Janovice nad Úhlavou; e-mail: petr.kresl@seznam.cz

ČERMÁK M. & KRESL P. 2020: První nálezy nosatčíka *Trichopterapion holosericeum* (Coleoptera: Brentidae: Apioninae) v Čechách. (First records of the weevil *Trichopterapion holosericeum* (Coleoptera: Brentidae: Apioninae) in Bohemia). *Západočeské entomologické listy* 11: 34–36, 18-5-2020.

Abstract. First faunistic records of the weevil *Trichopterapion holosericeum* (Gyllenhal, 1833) for Bohemia are presented in the paper. The species known so far only from the eastern part of the Czech Republic (Moravia) was found at three localities in Prague and its close surroundings.

Key words: Coleoptera, Brentidae, Apioninae, *Trichopterapion holosericeum*, faunistics, Czech Republic, Bohemia, new records

ÚVOD

Rod *Trichopterapion* (Wagner, 1930) zahrnuje dva palearktické druhy, a to *T. semisericeum* (Wagner, 1920), jehož výskyt je uváděn z Japonska, Dálného východu a Severní Koreje, a *T. holosericeum* (Gyllenhal, 1833) (Obr. 1), jehož areál rozšíření zasahuje v podstatě celou Evropu s výjimkou Pyrenejského poloostrova a Skandinávie, na východě dosahuje Běloruska, Ukrajiny, Kavkazu a Zakavkazí (ALONZO-ZARAZAGA et al. 2017). Z České republiky byl *T. holosericeum* dosud znám pouze z Moravy (BENEDIKT et al. 2010).

T. holosericeum je bionomicky vázán na habry *Carpinus betulus* a *C. orientalis* (EHRET 1990). Vývoj probíhá v plodech, ke kladení vajíček dochází v létě a napadené plody jsou nápadně začernalým otvorem. V jednom semenu se v průběhu července a srpna vyvíjí pouze jedna larva, ke kuklení dochází v srpnu. Imaga se líhnou od konce srpna do září a přezimují v hrabance. Na jaře od května probíhá zralostní žír (STÜBEN et al. 2016).

METODIKA

V práci uvedené nové nálezy z Čech pocházejí z příležitostných sběrů prvního z autorů v Praze a jejím blízkém okolí. Starší údaj byl doplněn ze sbírky V. Týra (Žihle). Pro názornou informaci o celkovém rozšíření druhu na území České republiky je doplněna faunistická mapka (Obr. 2), kde jsou zaneseny autorům známé údaje o nálezech *T. holosericeum* na Moravě. Údaje pro mapku, které už nejsou dále

upřesněny, pocházejí z vlastních databází autorů, databází členů Sekce pro výzkum fytofágních brouků České společnosti entomologické i dalších kolegů (viz Poděkování) a z publikovaných údajů (HAVEL-

Obr. 1. *Trichopterapion holosericeum* (samec) z lokality Zvole. Foto Z. Kejval.

Fig. 1. *Trichopterapion holosericeum* (male) from the locality Zvole. Photo Z. Kejval.

KA 1965, STREJČEK 1996, STEJSKAL 2006). Lokality, uvedené v kapitole Výsledky, jsou pro snazší identifikaci doplněny číslem faunistického mapového pole (PRUNER & MÍKA 1996).

V seznamu nálezů a dalším textu jsou použity následující zkratky a značky: centr. – střední; env. – okolí; lgt. – sbíral; det. – determinoval; revid. – revidoval; coll. – doklad uložen ve sbírce; PR – přírodní rezervace; ♂ – samec; ♀ – samice.

VÝSLEDKY

Bohemia centr.: Praha-Vinoř (5853), PR Vinořský park, 15.XII.2019, 1 ♂, M. Čermák lgt., det. et coll., P. Kresl revid.; Praha-Strašnice (5953), 1965, 1 ♂, S. Pokorný lgt., S. Benedikt det., coll. V. Týr; Zvole env. (6052), severně orientovaný suťový svah Jarovského údolí při kraji PR Zvolská homole, 27.XII.2019, 3 ♂♂, 1 ♀, M. Čermák lgt., det. et coll., P. Kresl revid.

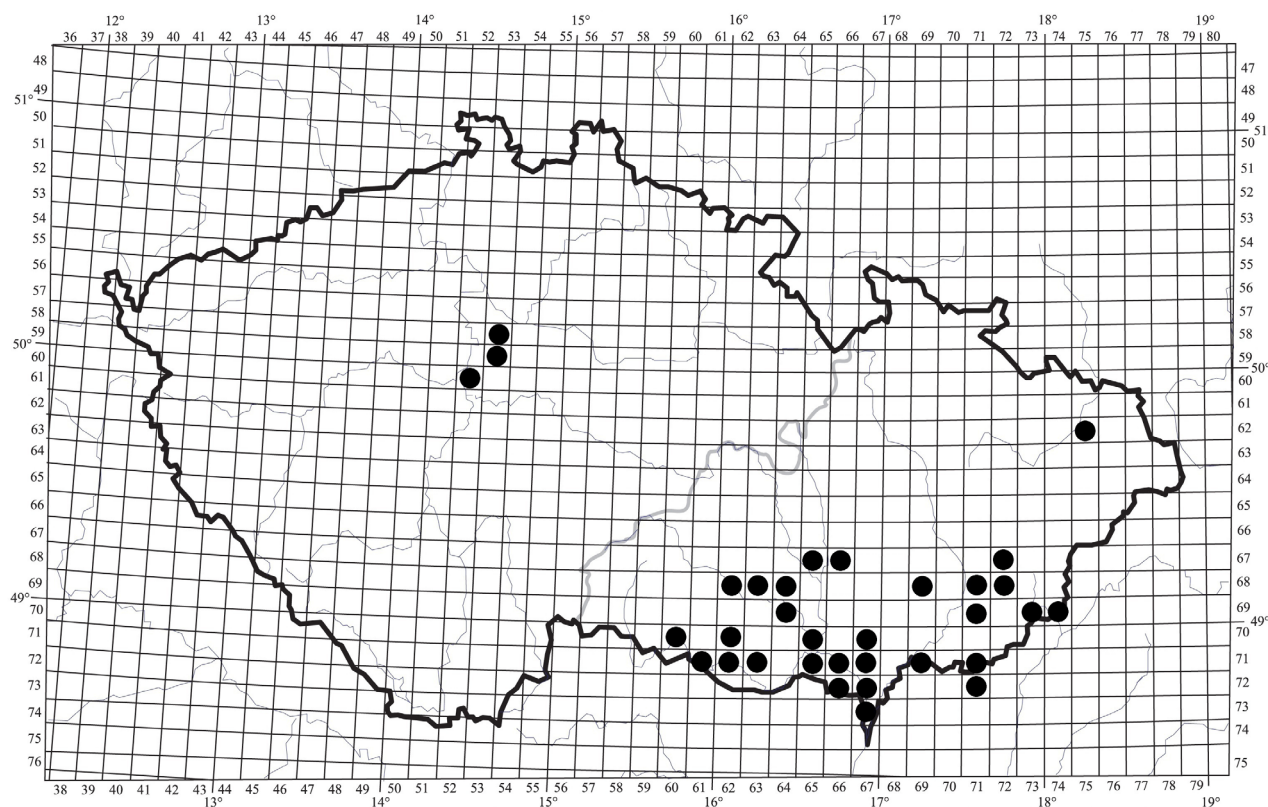
Nový druh pro Čechy.

DISKUSE A ZÁVĚR

Výskyt nosatčíka *T. holosericeum* byl pro území České republiky doložen teprve v šedesátých letech 20. století, kdy jej s údajem „Pavlovské vrchy“ publikoval HAVELKA (1965). Starší publikace druhu ani doklady nejsou autorům známy. Z Moravy, kde je dnes především v její jihovýchodní části početně doložen, jej neuvádí ani FLEISCHER (1927–1930). Zmí-

něný Havelkův údaj později převzal také DIECKMANN (1977). Teprve STREJČEK (1996) uvedl další lokality druhu, vesměs z oblasti Břeclavska a Pavlovských vrchů. Recentně je ale nosatčík už doložen z rozlehlé oblasti v jižní polovině Moravy a také z ojedinělého nálezu v okolí Ostravy (Obr. 2). Z chronologie údajů je tak možné dovodit jeho poměrně rychlé šíření v posledních několika desetiletích.

Uvedené recentní nálezy z Prahy pocházejí z prosevů hrabanky. Bližší informace ke staršímu údaji z Prahy-Strašnic nebyly autorům dostupné. Všechny tyto nálezy jsou poměrně překvapivé především vzhledem k absenci jiných dat z poměrně intenzivních průzkumů na území Velké Prahy, které zde od šedesátých let 20. století až do nedávné doby prováděl Dr. J. Strejček (např. STREJČEK 2001), ale i další entomologové. Z toho důvodu je obtížné stanovit, zda je současný i ojedinělým nálezem zachycený starší výskyt *T. holosericeum* na území Prahy a v blízkém okolí přirozený, související s výše uvedeným šířením druhu na Moravě, nebo byl způsoben náhodným zavlečením, aklimatizací a postupnou expanzí na větší území. Vzhledem k tomu, že v oblastech svého výskytu bývá druh na příhodných lokalitách s porostem *Carpinus betulus* běžný, budou pro zodpovězení otázky jeho původu rozhodující další případné nálezy v širším pražském okolí nebo i jinde v Čechách v oblastech s přirozeným výskytem habru. Přirozený původ by nejlépe dokumentovaly další nálezy z východního směru od Prahy, které by

Obr. 2. Mapa známého rozšíření *T. holosericeum* v České republice.

Fig. 2. Map of known distribution of *T. holosericeum* in the Czech Republic.

alespoň částečně vyplnily mezeru mezi touto zatím izolovanou pražskou arelou a již zmíněným, dnes souvislým výskytem druhu na Moravě.

PODĚKOVÁNÍ

Poděkování patří všem kolegům, kteří poskytli svá data o nálezech *T. holosericeum* pro účel vyhotovení faunistické mapky. Jmenovitě to byli S. Benedikt (Plzeň), L. Bobot (Zlín), P. Boža (Olomouc), E. Ezer (Zlín), O. Konvička (Zlín), K. Schön (Litvínov), J. Stanovský (Ostrava), R. Stejskal (Znojmo) a F. Trnka (Olomouc). Autoři děkují také Z. Kejvalovi (Muzeum Chodská, Domažlice) za zhotovení fotografie imaga a S. Benediktovi za cenné a podnětné připomínky k rukopisu.

LITERATURA

- ALONSO-ZARAZAGA M. A., BARRIOS H., BOROVEC R., BOUCHARD P., CALDARA R., COLONNELLI E., GÜLTEKIN L., HLAVÁČ P., KOROTYAEV B., LYAL C. H. C., MACHADO A., MEREGALLI M., PIEROTTI H., REN L., SÁNCHEZ-RUIZ M., SFORZI A., SILFVERBERG H., SKUHROVEC J., TRÝZNA M., VELÁSQUEZ DE CASTRO A. J. & YUNAKOV N. N. 2017: Cooperative catalogue of Palaearctic Coleoptera Curculionoidea. *Monografías electrónicas de la Sociedad Entomológica Aragonesa* **8**: 1–729. Online: <http://sea-entomologia.org/monoelec.html> (navštíveno 20.2.2020).
- BENEDIKT S., BOROVEC R., FREMUTH J., KRÁTKÝ J., SCHÖN K., SKUHROVEC J. & TRÝZNA M. 2010: Komentovaný seznam nosatcovitých brouků (Coleoptera: Curculionoidea bez Scolytinae a Platypodinae) České republiky a Slovenska. 1. díl. Annotated checklist of weevils (Coleoptera: Curculionoidea excepting Scolytinae and Platypodinae) of the Czech Republic and Slovakia. Part 1. *Klapalekiana* **46** (Supplementum): 1–363.
- DIECKMANN L. 1977: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Curculionidae (Apioninae). *Beiträge zur Entomologie* **27**: 7–143.
- EHRET J.-M. 1990: Les Apions de France. Clés d'identification commentées (Coleoptera Curculionidae Apioninae). *Bulletin Mensuel de la Société Linnéenne de Lyon* **59**(7): 209–292.
- FLEISCHER A. 1927–1930: *Přehled brouků fauny Československé republiky*. [Review of the beetle fauna of the Czechoslovak Republic]. Moravské muzeum zemské, Brno, 485 pp.
- HAVELKA J. 1965: Příspěvek k poznání Coleopter Slovenska, 2. část. Doplnky k Roubalovu Katalogu Coleopter. (Beitrag zur Kenntnis der Coleopteren der Slowakei, 2. Teil. Nachträge zum Katalog Coleopter von J. Roubal). *Acta Rerum Naturalium Musei Nationalis Slovaci* **11**: 55–106.
- PRUNER L. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. (List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system). *Klapalekiana* **32** (Supplementum): 1–115.
- STEJSKAL R. 2006: *Nosatcovití brouci (Coleoptera, Curculionoidea) ve vybraných lesních geobiocenózách Národního parku Podyjí*. (Weevils (Coleoptera, Curculionoidea) of selected forest habitats of the Podyjí National Park). Unpublished dissertation thesis, 123 pp. [Deposited in: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta].
- STREJČEK J. 1996: Coleoptera: Curculionoidea 1 (Anthribidae and Curculionidae). Pp. 577–599. In: ROZKOŠNÝ R. & VAŇHARA J. (eds): Terrestrial Invertebrates of the Pálava Biosphere Reserve of UNESCO, III. *Folia Facultatis Scientiarum Naturalium Universitatis Masarykianae Brunensis, Biologia* **94**: 409–630.
- STREJČEK J. 2001: *Katalog brouků (Coleoptera) Prahy. Svazek 2. Čeledi Anthribidae, Curculionidae (s. lato)*. (Catalogue of beetles (Coleoptera) from Prague. Volume 2. Anthribidae, Curculionidae (s. lato)). RNDr. Jaromír Strejček, Praha, 138 pp.
- STÜBEN P. E., BAYER CH., SPRICK P. & BRAUNERT C. 2006: Digital-Weevil-Determination for Curculionoidea of the West Palearctic: Transalpina: Apionidae II – Aplemonini, Aspidapiiini, Malvapiiini & Ixapiiini. *Snudebiller* **18**(259): 1–27. Online: <https://curci.de/institute/index.php> (navštíveno 31.3.2020).

Obdrženo do redakce: 4.4.2020

Přijato po recenzích: 14.4.2020